

Laat de Natuur ons vormen om in haar te passen

***Over John Moriarty's Ierse reis naar waar we zijn
– en haar betekenis voor Nederlanders***

Wim Bonis

In Nederland kennen niet veel mensen de ideeën van de Ierse filosoof en ‘moderne mysticus’ John Moriarty (1938-2007). Zelfs in zijn geboorteland Ierland kennen veel mensen zijn werk nog niet. In tegenstelling tot schrijvers als James Joyce of William Butler Yeats, hebben de meeste Ierse boekwinkels de boeken van Moriarty niet op voorraad. Ik vroeg eens in een Ierse boekhandel of ze boeken van hem in hun winkel hadden, en de reactie was bijna een van walging: nee, die hadden ze niet. Ik wist dat zijn boeken over het algemeen als ‘moeilijk’ te lezen werden beschouwd en veel inspanning van de lezer vergden. Maar ik had me nog niet gerealiseerd dat sommige mensen blijkbaar een sterke afkeer hebben van Moriarty's boodschap, en zeker zijn boeken niet willen promoten. Het heeft geholpen om mijn nieuwsgierigheid verder aan te wakkeren. Gelukkig erkent een groeiend aantal mensen hem als een zeer belangrijke Ierse schrijver en denker – iemand die niet alleen in Ierland maar ook in het buitenland meer gelezen zou moeten worden. Ik ben een van hen.

Crisis in de Westerse wereld

Moriarty was ervan overtuigd dat de Westerse wereld wordt geconfronteerd met een allesomvattende spirituele crisis; dat we in een doodlopende straat zijn beland, en dat we dringend en radicaal van koers moeten veranderen. In de laatste decennia zijn we getuige geworden van de verschillende crises: een economische crisis, een identiteitscrisis, een raciale crisis, een

gendercrisis, een religieuze crisis, een klimaatcrisis en recentelijk een coronacrisis. Hoewel Moriarty niet al deze crises persoonlijk heeft meegemaakt, wist hij op de een of andere manier al wel dat dit allemaal slechts manifestaties zijn van een allesomvattende spirituele crisis en dat het zinloos is om elk van deze crises afzonderlijk aan te pakken zonder eerst de diepere crisis aan te pakken. Om de noodzakelijke verandering in de Westerse wereld te bewerkstelligen en een nieuwe weg naar de toekomst te openen, dook hij diep in de gebieden van de menselijke geschiedenis, religie, mythologie, wetenschap, filosofie, spiritualiteit en de kracht van de natuurlijke wereld. Met zijn woorden weefde hij een complex geheel, dat niet anders blijkt te zijn dan een weerspiegeling van de natuurlijke complexiteit van het leven. Door ze te lezen, realiseer je je opnieuw dat al deze gebieden ons niet alleen collectief, maar ook individueel hebben gevormd – en dat ze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Praktiseren wat je predikt

Moriarty heeft ons laten zien wat dit voor hem persoonlijk betekende. Hij gaf een baan als universitair docent in Canada op en verhuisde terug naar de afgelegen westelijke regio's van Ierland om vele jaren als tuinman te werken en zijn visie te laten rijpen. Hij praktiseerde niet alleen wat hij predikte, maar – nog belangrijker – hij maakte eerst veel ruimte om goed te oefenen en begon pas te prediken toen hij erin geslaagd was zijn nieuwe manier van doen volledig te belichamen. Zijn eerste boek *Dreamtime* werd pas gepubliceerd toen hij de middelbare leeftijd had bereikt. Hij was een goed voorbeeld van Mahatma Gandhi's wijsheid dat je zelf de verandering moet zijn die je in de wereld wilt zien. Hij had niet de verandering kunnen worden als hij universitair docent was gebleven en ver weg woonde van de plekken in Ierland waar hij zo veel van hield. Als je Moriarty's woorden leest, voel je dat ze bedoeld zijn om je te triggeren om in zijn voetsporen te treden – om je eigen leven radicaal te veranderen, om ook de verandering te worden die je in de wereld wilt zien, wat in feite het herontdekken inhoudt van je je vergeten authentieke wezen.

De weg van Prometheus en de weg van de dolfijn

Moriarty heeft de essentie van zijn denken vastgelegd door onze menselijke vorm te vergelijken met de vorm van de dolfijn. 'Dit geloofde ik: er zijn

twee wegen waarop we hadden kunnen gaan, de weg van de Titaan, Prometheus, of de weg van de dolfijn. Op de weg van Prometheus vormen we de Natuur om haar aan ons aan te passen, op de weg van de dolfijn laten we de Natuur ons vormen om in haar te passen. Overall is er bewijs dat we een verkeerde keuze hebben gemaakt.’¹ Het is het verschil tussen heersen over de natuur, door onszelf er eerst buiten te sluiten, en volkomen opgenomen zijn in de natuur. Moriarty’s visie, dat we op een gegeven moment in de geschiedenis de verkeerde weg hebben gekozen, doet me denken aan het beroemde gedicht *The Road Not Taken* dat Robert Frost meer dan honderd jaar geleden heeft geschreven: ‘Twee wegen liepen uiteen in een bos, en ik...ik nam de minder bereisde weg, en dat heeft het verschil gemaakt.’ Moriarty heeft laten zien wat het betekent om een minder bereisde weg te nemen: in beginsel is het misschien niet altijd de gemakkelijkste weg, maar uiteindelijk zal die wel de meest heilzame en lonende blijken te zijn.

Door onze menselijke weg te vergelijken met de weg van de dolfijn, heeft Moriarty in een notendop de essentie van de spirituele crisis waar we momenteel in verwickeld zijn, vastgelegd. We kunnen er de hele geschiedenis van de Westerse dominantie over onze planeet in herkennen. En we weten dat de dolfijn een zoogdier is zoals wij, die op het land heeft geleefd, maar op een bepaald moment in de evolutie, miljoenen jaren geleden, ervoor heeft gekozen terug te keren naar de zee. Volgens Moriarty kunnen we nog steeds onze weg van veranderen, en in feite moeten we niet aarzelen om onze weg te veranderen, omdat ons voortbestaan als cultuur en samenleving ervan afhangt. Pas als we die verandering hebben gerealiseerd, ons er opnieuw voor hebben opengesteld om de Natuur ons te laten vormen om in haar te passen, komen we te weten wie we werkelijk zijn en de context waarin we ons leven leiden: ‘Geen reis zo groot als de reis naar waar we zijn.’²

Het is belangrijk om goed te beseffen dat de weg van Prometheus om de Natuur te vormen om haar aan ons aan te passen, impliceert dat we ons hebben geïdentificeerd met een positie buiten de natuurlijke wereld, van waaruit we haar hebben kunnen domineren. Door ons buiten de natuurlijke wereld te plaatsen – eerst in religieuze en later in wetenschappelijke zin – hebben we in onze samenleving menselijke eigenschappen zoals dominantie, competitie, strijd, hardheid, hiërarchie, onafhankelijkheid,

uitsluiting, geslotenheid, dualisme en objectiviteit op de voorgrond geplaatst. Omdat dit nu al millennia bij ons is, hebben we de neiging om te denken dat dit de manier is waarop de dingen zijn en altijd zijn geweest. Belangrijk is dat Moriarty, door te verwijzen naar de weg van de dolfin, duidelijk laat zien dat dit niet altijd het geval is geweest. De weg van de dolfin om de Natuur ons te laten vormen om in haar te passen, is toevallig ook de manier waarop wij mensen ooit ons leven hebben geleefd – toen we ons nog identificeerden met een positie in de natuurlijke wereld en er nog niet van waren afgeweken. Dus veranderen naar de weg van de dolfin is ook een heropleving van onze oorspronkelijke manier van zijn, die dieper weerspiegelt wie we werkelijk zijn. Daarbij ligt de nadruk op menselijke eigenschappen zoals relatie, onderlinge afhankelijkheid, zachtheid, empathie, inclusie, subjectiviteit, openheid, compassie en samenwerking. Vanuit de positie van de weg van Prometheus zijn deze gedegradeerd en worden ze beschouwd als een weerspiegeling van onze zachte, fragiele kant, die voornamelijk wordt geassocieerd met vrouwen. Maar nu beginnen we weer te zien, dat het in werkelijkheid algemene menselijke eigenschappen zijn, aanwezig in zowel vrouwen als mannen, en noodzakelijk voor ons voortbestaan.

Denken met de berg

Moriarty drukte de essentie van zijn wederkerige relatie met de Natuur vrij eenvoudig uit in een interview met de Ierse komiek Tommy Tiernan. Zijn huis in County Kerry keek uit op een berg, waar hij vanuit zijn raam direct uitzicht op had. In dat verband benadrukte hij dat hij niet *over* de berg dacht, maar altijd *met* de berg dacht.³ Met andere woorden, in zijn visie was de berg een bewust wezen waarmee hij een wederkerige relatie had. Dit was natuurlijk maar een voorbeeld. In het vlakke Nederland hebben we geen imposante bergen om mee te denken. We kunnen aannemen dat Moriarty in dezelfde zin dacht *met* de rivier, *met* de zee, *met* het bos, *met* de lucht of *met* de wolken. Voor hem vormden al deze wederkerige relaties samen een aardse gemeenschap, waarin ook wij mensen waren ingebed, en deze aardse gemeenschap maakte weer deel uit van een grotere universele gemeenschap. Ik denk dat Moriarty het eens zou zijn geweest met de Amerikaanse theoloog en cultuurhistoricus Thomas Berry, die heeft gezegd dat oorspronkelijk het universum *een communiceren van subjecten* was, in

tegenstelling tot de huidige materialistische opvatting die het universum beschouwt als *een verzameling objecten*. Het duidt op een degeneratie van spiritualiteit naar seculier materialisme, van jezelf ervaren als een onlosmakelijk deel van de natuurlijke wereld tot jezelf ervaren als ervan afgescheiden te zijn en er tegenover opgesteld te zijn – een degeneratie van inclusief naar exclusief zijn.

Het principe van een voortdurend communiceren van subjecten geeft de omringende natuurlijke wereld een Heilige en zelfs bewuste kwaliteit – een wereld waarmee we onlosmakelijk verbonden zijn en in een voortdurende relatie staan op een coöperatieve, wederkerige manier. Dat is in een Nederlandse context moeilijk voorstelbaar. Door de lange traditie van vechten tegen het water dat regelmatig het land dreigde te overstromen, die ons tegelijkertijd aanzette tot het vormgeven van de Natuur om haar aan ons aan te passen, hebben we voor onszelf ook de mogelijkheid vrijwel uitgesloten om ermee om te gaan op een coöperatie, wederzijdse manier – en om de Heilige dimensie ervan te onderkennen.

Het bos inlopen en Buddh Gaians worden

Zelfs als wij Nederlanders naar het buitenland reizen, naar landen waar de Natuur niet zo sterk door mensenhanden is omgevormd, vinden we het misschien nog steeds moeilijk om de Heilige dimensie van de natuurlijke wereld te erkennen. Dit wordt mooi geïllustreerd door hetgeen Moriarty heeft verteld over een Nederlander die hij in Ierland had leren kennen, professor Westhoff. Hij werkte voor deze Nederlander als tuinman en ging soms met hem wandelen in het bos. Hij vertelde over een bepaalde wandeling dat zijn metgezel tijdens zijn wandeling zijn notitieboekje vulde met namen van specifieke planten die hij tegenkwam. Toen ze eindelijk uit het bos kwamen, concludeerde Moriarty dat zijn Nederlandse metgezel ‘door het bos was gelopen, maar er op geen enkel moment in was gelopen. Met een ontwikkeld oog ontmoette hij zijn eigen kennis, maar hij ontmoette het bos niet.’ Moriarty mocht hem erg graag en waardeerde zijn enthousiasme, maar onderkende dat, ondanks het feit dat hij zichzelf om ecologische en spirituele redenen als een Boeddhist beschouwde, ‘zijn wonderbaarlijk open moderne geest’ hem nog steeds ‘de toegang ontzegde’.⁴ Blijkbaar had professor Westhoff volgens Moriarty nog gedacht *over* het bos, en was hij nog niet in staat geweest om *met* het bos te

denken. Ik vraag me af of Westhoff kan worden beschouwd als een voorbeeld van een algemene, diepgewortelde neiging in de Nederlandse geest om over het bos te denken – en niet met het bos. Ik vraag me ook af wat Moriarty zou hebben gevonden van *Shrinyin Yoku*, de Japanse manier van ‘bosbaden’ die de laatste tijd behoorlijk populair is geworden in de Westerse wereld, ook in Nederland. Zou hij het baden in het bos als een goede manier hebben beschouwd om echt het bos in te gaan, het bos in te lopen? Zou naar zijn mening het beoefenen van bosbaden ons behulpzaam kunnen zijn bij het veranderen van wandelen *door* het bos naar wandelen *in* het bos?

Voor Moriarty was wandelen in het bos en denken met het bos nauw verbonden met de grotere context van onze relatie met de aarde. Deze twee domeinen waren niet van elkaar te scheiden. De foto's van onze planeet vanuit de ruimte gemaakt door astronauten en de manier waarop hun aandacht weer werd verlegd naar ons aardse thuis, hebben een enorme indruk op Moriarty gemaakt – net als op veel andere mensen. In zijn boeken verwijst hij vrij vaak naar de beroemde foto van de aarde vanaf de maan, bekend geworden onder de naam *Earthrise*. In dit verband vermengde hij de nieuwe visie van Gaia – de aarde als een levend organisme, zoals onderzocht en gepromoot door James Lovelock – met de verlichting die Siddhartha Gautama ervoer toen hij onder de Bodhiboom zat en de Boeddha werd, op een plek die nu *Buddh Gaya* wordt genoemd. Dit inspireerde Moriarty om de *y* in een *i* te veranderen, Moeder Aarde *Buddh Gaia* te noemen en ons allemaal uit te nodigen om *Buddh Gaians* te worden. Hij heeft gezegd dat hij de Aarde formeel en publiekelijk tot *Buddh Gaia* heeft hernoemd tijdens een kleine presentatie van zijn boek *Night Journey to Buddh Gaia* in Clifden in 2006, in het laatste jaar van zijn leven, maar hij gebruikte de term al in zijn eerste boek *Dreamtime*. Ik stel me voor dat hij aan het einde van zijn leven was gaan beseffen hoe belangrijk het is om ons gevoel van de plaats waar we ons leven leven te transformeren, en dat het ook goed is voor onszelf: ‘De waarheid is, hoe dieper en verder we reizen in onszelf, hoe wonderbaarlijker we onszelf gaan vinden.’⁵

Vriendschap sluiten met de draak

Om *Buddh Gaians* te worden, is het volgens Moriarty belangrijk dat we in het reine komen met onze diepgewortelde houding van het willen neerslaan

en doden van draken – de mythische wezens, die de hemelse eigenschappen van vogels en de chtonische, aardgebonden eigenschappen van slangen verenigen in hun wezen. Vanaf het moment dat we ons van het landschap hebben afgescheiden (en van het kleinere ‘landschap’ van ons eigen lichaam), werden we gedreven om te vechten tegen haar draakachtige krachten. Volgens Moriarty gaat deze drakendodende houding terug op de Mesopotamische *enuma elish* waarin de God Marduk de Godin Tiamat heeft gedood en de wereld heeft geschapen uit haar dode lichaam. Het is de moeite waard om hier te vermelden dat feministische onderzoekers erop hebben gewezen dat dit verhaal van de *enuma elish* het begin heeft gemarkeerd van de onderdrukking van het Godinnenerfgoed en de opkomst van het patriarchaat. Historisch gezien is de mythische strijd van Marduk tegen Tiamat het eerste geschreven verslag van een strijd tegen een bedreigend draakachtig wezen. Dit wordt later gevolgd door vele andere mythische gevechten tegen draken – zoals Apollo tegen de Python, Jahweh tegen de Leviathan, en St. Joris en St. Michaël tegen een naamloze draak. In de visie van Moriarty was de strijd tegen draken een belangrijk element in de menselijke weg van Prometheus om de Natuur te vormen om haar aan ons aan te passen. Hij noemde deze ook de *enuma elish* weg.⁶

Belangrijk is dat Moriarty heeft benadrukt dat we een draak eigenlijk nooit kunnen doden: ‘Een gedode draak is geen dode draak (...) Een dode draak is gevaarlijker dan een levende draak. Door hem te doden, raken we geen draak kwijt. In plaats daarvan, door hem te doden, zaaien we hem, zoals we met grond zouden doen, met ziekte.’⁷ ‘Het punt dat ik wil maken is dat het niet goed is om de draak te doden. Het is niet goed om de aarde te ontdoen van zijn autochtone monsters.’⁸ Moriarty geloofde dat we alle draken kunnen ‘managen’, en dat het belangrijk is dat we dat gaan doen. Volgens Moriarty moeten we, om Buddh Gaïans te worden, eerst stoppen met het doden van de draken, onze manier van doen volledig veranderen en vriendschap met hen gaan sluiten: ‘Leviathan-dromers hebben we nodig. Drakendromers, geen drakendoders, die hebben we nodig.’⁹ Pas als we zijn gestopt met het doden van draken, zullen we in staat zijn om met de berg te denken, het bos in te lopen. Pas als we gestopt zijn met het verslaan van draken, kunnen we ons ingebed-zijn in het omringende landschap weer ten volle gaan ervaren.

Het ‘vrouwelijke’ in iedereen

Psychologisch betekent bevriend worden met de draak dat we moeten stoppen met ons uitsluitend op de zichtbare lichte kant van onszelf te concentreren, en ook onze verborgen donkere kant moeten gaan herkennen en integreren, om een balans te vinden in onze dubbele natuur. Deze donkere kant is ook het deel van ons wezen dat zich altijd verbonden voelt met de wereld om ons heen, ingebed in de natuurlijke wereld en haar cycli: het is het ‘vrouwelijke’ deel van ons wezen dat in iedereen aanwezig is.

Moriarty besteedde niet veel aandacht aan de patriarchale achtergrond van menselijke dominantie, aan het feit dat deze nauw verband houdt met mannelijke manieren van zijn. Maar door deze dominantie te bekritiseren en door een leven te leiden van volledig ingebed-zijn in de natuurlijke wereld, plaatste hij zichzelf in een context die de meer spiritueel-georiënteerde feminist(e) zou hebben herkend als voornamelijk vrouwelijk. Irene van Lippe-Biesterveld, prinses van het Nederlandse koningshuis, heeft mooi die uitdrukking gegeven aan een vrouwelijke kijk op de samenleving, die goed de visie van Moriarty zou kunnen weergeven. Ze stelt voor dat we elkaar stimuleren en met elkaar gaan samenwerken, met behoud van eigenheid. Ze geeft aan we niet passen in het systeem dat door mannen is gemaakt, dat we inventief moeten zijn en nieuwe organisatievormen moeten creëren. Belangrijk is dat zij benadrukt dat in die nieuwe organisatievormen ‘het begrip ‘milieu’, waarmee we allerlei voorschriften en regels verbinden, wordt vervangen door de ervaring van de levende natuur die geurt en kleur heeft en smaak, die donderbuien, regen en zon biedt, waar we ons niet alleen biologisch, maar ook spiritueel en emotioneel verbonden weten.’¹⁰ Het mannelijke systeem weerspiegelt natuurlijk de weg waarin we de Natuur vormgeven om haar aan ons aanpassen. En pas als we ons weer volledig ingebed voelen in het omringende landschap en het ons gelukt is om ons weer door de Natuur laten vormen om in haar te passen – de weg die door Moriarty is bepleit –, zullen we echt weten wat een spirituele ervaring van de levende Natuur inhoudt.

Door te verhuizen naar een afgelegen deel in het westen van Ierland had Moriarty een eerste stap gezet om het mannelijke systeem van de Westerse wereld – gekenmerkt door competitie, hiërarchie en dominantie – achter

zich te laten. Maar daarna kostte het hem nog vele jaren om zijn geest volledig te bevrijden van deze culturele last door zich vaak onder te dompelen in de natuurlijke wereld. Net als voor prinses Irene bestond er voor Moriarty geen milieu ergens buiten hem dat moest worden geheeld. Nee, voor hem leefde de Natuur altijd, met geuren, kleuren, smaken en wisselende seizoenen, rondom hem heen, en kon hij er zich niet van afscheiden. Als mens beleefde hij zijn leven als een onlosmakelijk onderdeel van de meer-dan-menselijke wereld.¹¹

Spiritualiteit

Moriarty was geen atheïst en ook geen traditionele religieuze gelovige. Maar hij had een spirituele visie, waarin elementen uit de inheemse, heidense en Christelijke cultuur waren opgenomen en met elkaar in verband werden gebracht. Toen hij sprak over ons mensen die de Natuur vormgeven om haar aan ons aan te passen, en de weg van de dolfijn om de Natuur ons te laten vormen om in haar te passen, lijkt hij de christelijke invloed daarop te hebben vermeden – zoals het feit dat in het bijbelboek Genesis mensen duidelijk de heerschappij kregen over de natuurlijke wereld en haar wezens. Hij koos ervoor om de Mesopotamische cultuur van Marduk, en de Griekse cultuur van de Titanen en Prometheus de schuld te geven van onze drang om de Natuur de vorm te geven die bij ons past. Met de verwijzing naar de dolfijn brengt hij zijn waardering voor wetenschappelijke evolutionaire kennis naar voren. De weg van de dolfijn suggereert een gevoel van volledig ingebed-zijn in de Natuur, dat volkomen vreemd is aan zowel de conventionele Christelijke als de seculiere wetenschappelijke kijk op de natuurlijke wereld. In beide bevindt het menselijk leven zich buiten de natuurlijke wereld: het wordt van buitenaf waargenomen en geobjectiveerd.

Hij bepleitte een nieuw soort aardse spiritualiteit waarin de beste elementen uit alle religies en mythologieën van over de hele wereld, de christelijke religie en spirituele opvattingen van inheemse culturen, werden samengesmolten tot iets totaal nieuws. Toen hij terugkwam in Ierland, beweerde Moriarty dat zijn innerlijke transformatieproces niet zozeer was veroorzaakt door de oude Keltische tradities van zijn geboorteland, maar door de spirituele tradities van inheemse culturen van Amerika, de ‘Native Americans’. Maar hij liet zich ook inspireren door andere inheemse culturen, zoals de cultuur van de Australische Aboriginals. Hij geloofde dat

we onze Westerse geest opnieuw moeten openen voor de Droomtijd, voor onze verwaarloosde sjamanistische krachten, en dat dit zelfs de richting is waar onze evolutionaire ontwikkeling onvermijdelijk naartoe gaat: 'We moeten, geloof ik, wachten op de verdere evolutionaire opkomst van sjamanistische krachten, van sjamanistische vlucht (...) van wereldziel telepathie, van wereldziel helderhorendheid en helderziendheid (...) van helder reizen, van reizen zonder materiële middelen. Op die manier kan ons titanisme bij de bron uitsterven.'¹² Dus, volgens Moriarty laten we de titanische weg van Prometheus achter ons, daarmee ook het doden van draken, en gaan we in de richting van de weg van de dolfijn waarop we drakendromen ervaren.

In zijn schrijven heeft Moriarty niet bijzonder veel aandacht gegeven aan de rol die de heropleving van het Godinnenerfgoed zou moeten spelen in dit transformatieproces, of in de nieuwe spirituele visie die nodig is om de Westerse cultuur te helpen om de huidige crisis te overleven. Natuurlijk, door de aarde Buddh Gaia te noemen, heeft hij laten zien dat hij bewust was van het bestaan van dit erfgoed. En hij heeft gepassioneerd geschreven over de kracht van enkele van de oude Ierse Godinnen, zoals Danu, Banbha en Fódhla, van wie hij de levende aanwezigheid nog steeds ervaarde in het Ierse landschap om hem heen. Maar door de belangrijke rol te benadrukken die het doden van draken heeft gespeeld in de vorming van de Westerse cultuur, maakte hij ook een indirecte maar zeer belangrijke verwijzing naar het onderdrukte Godinnenerfgoed, dat – naar mijn mening – altijd een spirituele uitdrukking is geweest van ons ingebed-zijn in het omringende landschap en, in een kleinere context, van onze belichaming in ons eigen lichaam. In deze strijd tegen de draken, die millennia lang heeft voortgeduurd en in hoge mate de vorm van de Westerse cultuur heeft bepaald, kan men duidelijk de felle strijd van patriarchale heersers tegen het Godinnenerfgoed herkennen. En, zoals het geval is geweest met de draken, is het heel gelukkig voor ons dat dit erfgoed nooit kon worden gedood. Toen Moriarty betoogde dat we, om een nieuwe menselijke cultuur te creëren, onze strijd tegen draken moeten en ook kunnen beëindigen, maakte hij indirect in zijn spirituele visie ruimte voor de herwaardering en re-integratie van het onderdrukte culturele erfgoed van de Godin in de Westerse wereld.

Toebehoren aan het land

Een belangrijk ding dat Moriarty heeft geleerd van de inheemse culturen, in het bijzonder van de ‘Native Americans’, is dat wij mensen in wezen aan het land toebehoren; maar dat we economisch zijn verworpen tot landeigenaren die denken dat het land en zijn hulpbronnen vrijelijk voor ons eigen voordeel geëxploiteerd kunnen worden. Volgens hem zien we met onze economische, commerciële manier van denken alleen ‘kilo’s vlees’ als we naar een koe kijken, alleen ‘houten planken’ als we naar een boom kijken, en alleen ‘arbeidskracht en manuren’ als we naar onszelf kijken¹³ En in het omringende landschap hebben we dan alleen nog oog voor de mogelijkheden van exploitatie.

Het leven van Moriarty in het westen van Ierland was in feite één lange praktijk en een voorbeeld van wat het betekent om aan het land toe te behoren. Door de wijsheid van inheemse culturen herontdekte hij ook zijn eigen voorouderlijke wortels: ‘Sommige dagen loop ik mijn eigen deur uit en loop ik in een onaantastbare dimensie van het universum. De verandering die ik al snel besef, zit niet in dingen, het is in mij, een waarnemer van dingen. Ik kan de verandering Banbha noemen, ik kan het Fódhla noemen, en zolang ik daarbuiten de dingen zie zoals ik ze zie, leef ik in de dimensie van Ierland die Fódhla wordt genoemd.’¹⁴ In deze verandering van perceptie identificeerde Moriarty het omringende land met de aanwezigheid van bepaalde Keltische Godinnen en ervaarde hij een diep gevoel er toe te behoren, zoals zowel zijn oude Ierse voorouders als inheemse volkeren over de hele wereld het hadden ervaren. In deze verandering van perceptie veranderde het omringende landschap in een Heilig Landschap. Elders heeft Moriarty deze verandering aangeduid als een symfonische betrokkenheid in en bij de wereld, volgens hem de enige manier om deze wereld te leren kennen. Hij heeft aangegeven dat dit in feite niets anders is dan het herontdekken van de weg van de dolfijn. Net zoals ‘dolfijnen zichzelf opnieuw in de zee hebben betrokken, zo moeten we onszelf opnieuw betrekken in de symfonie.’¹⁵

Als ik Moriarty’s verandering van perceptie in een Nederlandse context probeer te plaatsen, realiseer ik me hoe ver we verwijderd zijn van het kunnen ervaren van een symfonische betrokkenheid bij de wereld in het

landschap om ons heen. Voor ons Nederlanders, die zich controle over het land hebben ingebeeld en het in die geest al eeuwenlang beheren, en die bijna geen betekenisvolle toegang meer hebben tot een inheemse mythische traditie, biedt Moriarty's visie een echte grote uitdaging. Hoe kunnen we collectief onze perceptie veranderen om de aanwezigheid van een Godin in het omringende landschap te ervaren, om haar Heilige dimensie te ervaren?

Voorbij het dualisme gaan

Voor de Nederlandse context is het ook belangrijk om te beseffen dat Moriarty niet dacht in termen van een dichotomie tussen de ideeën van de verschillende georganiseerde religies en de seculiere ideeën die de basis vormen van de verschillende wetenschappen. Zijn denken ging verder dan de dualistische spanning en strijd tussen die twee velden. In de Nederlandse samenleving is er een tendens – zoals uitgedrukt door de media, de academische wereld en de politiek – om vast te blijven zitten in deze strijd en min of meer gedwongen te worden te kiezen voor een religieuze of een wetenschappelijke kijk op de wereld. In deze context betekent het kiezen van de ene visie een afwijzing van de andere. Deze dualistische kijk op het leven, die niet alleen aanwezig is tussen religie en wetenschap maar ook binnen de religie en binnen de (materialistische) wetenschap, kent een lange geschiedenis. Dit dualisme heeft natuurlijk de hele Westerse wereld geraakt, maar in Nederland lijken we soms te vergeten dat ook hier nog steeds een krachtig dualistisch spanningsveld aanwezig is. Ik denk dat de superieure positie van ons Nederlanders ten opzichte van het omringende landschap – en het vermogen om het volledig te transformeren, om het naar onze eigen smaak vorm te geven – daarbij een belangrijke rol heeft gespeeld. Wat dat betreft heeft Moriarty een nogal revolutionaire boodschap voor ons Nederlanders: hij nodigt ons uit om ons idee over de natuurlijke wereld, haar kracht en onze positie daarin te herzien.

Moeder Aarde toestaan ons te helen

Als er één ding centraal staat in de visie van Moriarty, dan is het dat wij mensen ons moeten openstellen voor de helende kracht van de natuurlijke wereld. Toch is dat misschien moeilijker dan het lijkt. Na het omringende Heilige Landschap te hebben gedegenereerd tot een louter aangename achtergrond van seculiere materie, tot een verzameling objecten die voor

ons eigen voordeel kunnen worden geëxploiteerd, zijn wij Nederlanders erg verontrust en verward door de klimaatcrisis waarmee we vandaag worden geconfronteerd. We willen er heel graag iets aan doen, maar we zijn nog niet in de juiste spirit voor dit soort dingen. Vanuit onze ego-positie waarin we onszelf beschouwen als de heer en meester over de Natuur, overtuigen we onszelf ervan dat we iets moeten doen om de trend te keren; dat we de aarde moeten helen. We realiseren ons echter niet dat we vanuit onze ego-positie niets kunnen helen.

Zoals Moriarty ons keer op keer in zijn boeken heeft laten zien, is onze relatie met de natuurlijke wereld, met Moeder Aarde, met Buddh Gaia, in werkelijkheid andersom. Ze lijdt misschien veel, zoals blijkt uit droogtes en overstromingen als gevolg van klimaatverandering, en zelfs door het coronavirus te helpen zich over de planeet te verspreiden. Overheden en wetenschappers vertellen ons misschien dat we binnen moeten blijven om ons te beschermen tegen besmetting met het coronavirus en dat we door naar buiten te gaan kansen uitlokken om besmet te raken. Toch is het hard nodig dat we naar buiten gaan, zo vaak als we kunnen, om het omringende landschap onder ogen te zien en de overweldigende schoonheid te ervaren van de meer-dan-menselijke wereld waarin onze menselijke wereld is ingebed. Natuurlijk kunnen we tijdens het proces ziek worden, misschien een weerspiegeling van de gezondheidstoestand van Moeder Aarde, maar we kunnen niettemin Haar helende kracht alleen ontdekken door ons volledig aan Haar aanwezigheid bloot te stellen. Het is aan ons om ons over te geven, en het is aan Haar om ons te helen van ons ego-gedreven gevoel van afscheiding. Hierin bevinden we ons aan de ontvangende kant van een proces van het giftgeven dat ons leven vanaf het allereerste begin mogelijk heeft gemaakt.

Millennia lang hebben we misschien geprobeerd de vele draken te doden die ons bedreigden, maar door dit te doen hadden we zonder dit te realiseren ook de helende kracht van Moeder Aarde geblokkeerd. Alleen wanneer we erin slagen om vriendschap te sluiten met de vele draken die ons bedreigen, om onze onderdrukte vrouwelijke kant te integreren, zullen we in staat zijn om Haar helende kracht te ontvangen. Dat is waar het bij het volgen van de weg van de dolfin en het worden van Buddh Gaians om draait.

In de voetsporen van Moriarty treden

Ik denk niet dat Moriarty geloofde dat reizen naar waar we zijn voor iedereen hetzelfde betekent, dat we allemaal letterlijk zijn voorbeeld moeten volgen en naar het westen van Ierland moeten verhuizen. Onszelf helen van de manier waarop we de Natuur vormgeven om haar aan ons aan te passen, de weg van de dolfin ontdekken waarin we de Natuur ons laten vormen, de Buddh Gaian in onszelf ontdekken, betekent voor iedereen iets anders.

We hoeven de stad niet uit en te verhuizen naar een afgelegen plek op het platteland. In feite is het voor de meeste van de miljarden mensen die tegenwoordig in de grote steden en kleinere plaatsen wonen niet realistisch of zelfs niet mogelijk om naar het platteland te verhuizen. Het is mogelijk om met de spirituele crisis om te gaan en ook in een stedelijke context onze weg te veranderen. Ik woon in een stedelijke omgeving in Nederland en ik heb het gevoel dat het denken van Moriarty direct relevant is voor mijn leven. Je zou zelfs kunnen stellen dat het zelfs nog relevanter is in sterk verstedelijkte landen als Nederland, waar zelfs het platteland volledig is getransformeerd door eeuwenlange menselijke activiteit: hier kan de weg van Prometheus, die heeft geresulteerd in de menselijke dominantie over de hele aarde, door de meeste mensen dicht bij huis worden ervaren. Moriarty's denken kan ons helpen om diep bewust te worden van de mate waarin we de Natuur hebben gevormd om haar aan ons te passen. Overal in de Westerse wereld is de weg van de dolfin misschien ondergronds gegaan, maar hij is nooit echt helemaal verdwenen – zelf niet in verstedelijkte landen als Nederland. Moriarty inspireert me om de weinige overgebleven stukjes van de weg van de dolfin in mijn directe omgeving te herkennen en nieuw leven in te blazen.

Dus in de voetsporen van Moriarty treden, betekent niet dat we hem letterlijk moeten gaan volgen. Omdat hij een echte pionier was, wilde hij dat wij allemaal pioniers zouden gaan worden – pioniers die altijd hun eigen weg blijven gaan. Hij voelde zich echt als een sjamaan die zijn buitengewone visie communiceerde naar zijn volk toe. Onder inheemse volkeren, van het verre verleden tot het heden, reisden de sjamanen naar de Andere Wereld en keerden terug om hun visie aan de gemeenschap te communiceren, zonder dat de mensen er zelf heen hoefden te gaan. De ruimtereizen hebben een ander goed voorbeeld gegeven. Toen de geest van astronauten werd getransformeerd door vanuit de ruimte naar planeet aarde te kijken, veroorzaakten ze een verandering in het menselijk bewustzijn

door de prachtige foto's die ze van ons planetaire thuis vanuit de ruimte namen, aangevuld met de verhalen van hun ervaring. Ze hebben ons diep geraakt en ons bewustzijn permanent verruimd, zonder dat we zelf ooit de ruimte in hoeven te vliegen.¹⁶

Op een vergelijkbare wijze kunnen we ons hart en onze geest laten openen door de visie van John Moriarty, waar we ons ook bevinden. Het kan onze verbinding verdiepen en versterken met de plek waar we ons leven leiden. We hoeven niet terug naar de zee om de weg van de dolfijn te gaan volgen. Dit kan ook op het land worden beoefend. Misschien kunnen we in een Nederlandse stedelijke omgeving niet zo gemakkelijk denken met de berg, maar in deze context kunnen we wel denken met de bomen, met de vogels, met de rivier, met de lucht – en zelfs met andere mensen. Je hebt misschien geen mogelijkheid om een bos om in te lopen, maar je kan wellicht wel je tuin of een nabijgelegen park inlopen. Neem een van Moriarty's boeken mee, ga zitten, lees een passage en laat zijn transformerende woorden binnenkomen in je hart.

Leiden, augustus 2021

Noten

¹ Brendan O'Donoghue (ed.), *A Moriarty Reader. Preparing for Early Spring*, The Lilliput Press, 2013, p. 361. Oorspronkelijk uit: *What the Curlew Said: Nostos Continued*, Lilliput Press, 2007. Net als Moriarty, heb ik ervoor gekozen om op de meeste plaatsen 'de Natuur' met een hoofdletter te schrijven.

² John Moriarty, *Night Journey to Buddh Gaia*, The Lilliput Press, 2006, p. 265.

³ Dit interview kan op YouTube bekeken worden: <https://youtu.be/m6kfoFahM0>

⁴ Brendan O'Donoghue (ed.), *A Moriarty Reader. Preparing for Early Spring*, The Lilliput Press, 2013, p. 382. Oorspronkelijk uit: *What the Curlew Said: Nostos Continued*, Lilliput Press, 2007.

⁵ Brendan O'Donoghue (ed.), *A Moriarty Reader. Preparing for Early Spring*, The Lilliput Press, 2013, p. 434-436. Oorspronkelijk uit: *What the Curlew Said: Nostos Continued*, Lilliput Press, 2007.

⁶ John Moriarty, *Night Journey to Buddh Gaia*, The Lilliput Press, 2006, p. 183.

⁷ John Moriarty, *Dreamtime*, The Lilliput Press, 2009, p. 142.

⁸ John Moriarty, *Dreamtime*, The Lilliput Press, 2009, p. 147.

⁹ John Moriarty, *A Hut at the Edge of the Village*, edited by Martin Shaw, The Lilliput Press, 2021, p. 172.

¹⁰ Irene van Lippe-Biesterfeld, *Leven in verbinding. Prinses Irene in gesprek met prof. dr. Matthijs Schouten over mens-zijn*, Ankh-Hermes, 2010, p. 18.

¹¹ Ik heb de term 'meer-dan-menselijke wereld' geleend van David Abram.

¹² John Moriarty, *Dreamtime*, The Lilliput Press, 2009, p. 244.

¹³ John Moriarty, *Night Journey to Buddh Gaia*, The Lilliput Press, 2006, p. 275

¹⁴ John Moriarty, *Invoking Ireland. Ailiu lath n-hErend*, The Lilliput Press, p. 124.

¹⁵ John Moriarty, *Night Journey to Buddh Gaia*, The Lilliput Press, 2006, p. 183.

¹⁶ Dus je hoeft echt geen peperduur kaartje te kopen om je individueel in de ruimte te laten lanceren door Richard Branson, Jeff Besos of Elon Musk, zodat je voor ongeveer tien minuten naar de aarde kan kijken vanuit de ruimte! Ik weet zeker dat John Moriarty ook zou hebben geweigerd deel uit te maken van deze nieuwe ruimte-elite. Riskeer je leven niet, voeg niet onnodig vuil toe aan de reeds vervuilde atmosfeer en sluit je aan bij de immateriële rijken. Kijk nog eens goed naar de prachtige foto's van onze ronde blauwe planeet en gebruik de kracht van je verbeelding: dit is allemaal voor iedereen gratis toegankelijk.